

INTERVIEW

GELD MAAKT NIET GELUKKIG, MAAR...
...wij kunnen er nieuws mee maken

|VERKIEZINGSINTERVIEW| De niet aflatende strijd tegen racisme

Samira Azabar is sociologe, activiste, feministe, jonge moeder en Antwerpenaar. Ze zet haar engagement in bij BOEH! en Motief vzw. Motief is een gespecialiseerde vormingsinstelling rond levensbeschouwing en maatschappelijke vraagstukken. BOEH! probeert de samenleving en de overheid diets te maken dat het een mensenrecht is om te kiezen voor een hoofddoek. Zoals een volwaardige job en het behalen van een diploma dat zijn.

Ciska Hoet

maandag 19 mei 2014

foto: Jonas Vincken

Bijna drie uur zitten we over elkaar aan haar keukentafel. Ik noteer driftig terwijl zij rustig maar beslist haar verhaal doet. Aan de hand van haar eigen ervaringen legt ze glashelder uit hoe het dominante gelijke kansendiscours sociale achterstelling en racisme alleen maar versterkt. Het is een verhaal over de tol van het tegen de stroom inroeien, over hoe rechtvaardigheid niet altijd zegeviert, maar ook over doorzettingsvermogen en de niet aflatende hoop op een betere wereld.

BOEH! werd in 2007 door een tiental vrouwen opgericht. De aanleiding was het hoofddoekenverbod dat het toenmalige Antwerpse stadsbestuur invoerde voor stadspersoneel met publieke functies. Dit omwille van de neutraliteit. BOEH! argumenteerde dat dit indruist tegen de godsdienstvrijheid en het zelfbeschikkingsrecht van vrouwen, dat het moslima's beknot in hun carrières en dat zo'n verbod

uitsluiting en racisme bevordert.

“Daarna hebben we ons met gelijkaardige argumenten gemengd in de discussie over hoofddoeken in het onderwijs. We vertrekken vanuit de idee van keuzevrijheid als vrouw: je moet zelf kiezen wat je draagt, vanuit welk motief dan ook. Actief pluralisme betekent dat je omgaat met verschillen in plaats van ze uit te wissen.”

NEUTRALITEIT BESTAAT NIET

“We botsen de hele tijd op dezelfde muren. Onlangs nog gaf ik vorming aan een groep studenten uit de derde bachelor van de lerarenopleiding. Eén van de studentes zei dat ze niet zou willen dat haar kind les krijgt van een vrouw met een hoofddoek. Ze ging ervan uit dat haar kleintje gebrainwasht zou worden en dat het thuis zou komen met een hoofddoek.”

“Zo’n ideeën hoor je overal. Alsof leerkrachten met een baard ervoor zorgen dat alle leerlingen plots ook een baard willen. Tegelijk heeft men geen schrik voor een leerkracht als N-VA-politicus Peter de Roover. Hij kan blijkbaar wel neutraal zijn, ondanks zijn politieke overtuigingen. Men lijkt vaak te vergeten dat iedereen een bepaalde achtergrond heeft, en dat wit ook een kleur is. Iedereen heeft ideeën en ideologieën. Vrijzinnigheid en atheïsme zijn ook levensbeschouwingen. Niemand is neutraal, veel mensen beseffen dat niet.”

Samira ziet in haar naaste omgeving wat dat ‘anti-hoofddoekendiscours’ aanricht. “Heel wat vrouwen plooiën zich terug op het huishouden omdat moslima’s met de nek aangekeken worden. Andere vrouwen worden op de werkvloer waar ze zich al jaren thuis voelden, plots opzijgeschoven louter omwille van hun hoofddoek. Ze moeten bijvoorbeeld in de back office gaan werken of merken dat hun collega’s hen anders behandelen.”

BOEH! krijgt voortdurend verhalen binnen van vrouwen en meisjes die allerlei nadelen ondervinden van het hoofddoekenverbod. “Onlangs nog kregen we een mail van meisjes die een nul op tien voor LO hadden gekregen omdat ze op de weg tussen de school en de sportzaal hun hoofddoek hadden gedragen.”

ACTIVISME ALS LEVENSPROJECT

De vrouwen van BOEH! hadden bij de oprichting van hun organisatie nooit kunnen voorspellen wat de tol van hun activisme zou zijn.

“Onder meer emotioneel weegt het zwaar. We zien veel miserie. Zelfs als ik een terrasje doe met vriendinnen blijven die verhalen door mijn hoofd spoken. We worden langs alle kanten bevraagd,

mensen zoeken steun bij ons, willen samenwerken enzovoort.”

Zoals zoveel jonge ouders worstelen veel BOEH!-leden met de combinatie arbeid-gezin. Alleen eet BOEH! ook nog eens al hun vrije tijd op. “Soms voelen we ons echt moegestreden.”

“Dat komt doordat BOEH! geen arbitrair engagement is. Het is ons levensproject. We willen dan ook geen compromissen sluiten rond grondrechten of gender. Maar die radicaliteit heeft repercussies. Het kan ons parten spelen als we gaan solliciteren en de kans bestaat dat onze kinderen erop aangesproken worden op school. Maar we blijven op de barricaden staan.”

Omdat ze nergens gehoor kregen, kozen de vrouwen van BOEH! uiteindelijk voor de juridische weg. “De gesprekken met de directie van de verschillende koepels en met de kabinetten waren erg pijnlijk. Het gemeenschapsonderwijs reageerde vooral emotioneel: ze hadden het bewind van de katholieken al gehad, en wilden zoiets niet opnieuw meemaken. Minister Smet zei dan weer dat er al minder problemen zouden zijn mochten de meisjes fleuriger gebloemde hoofddoeken dragen! Dan zakt de moed je echt in de schoenen.”

“We vonden het heel erg dat we voor onze juridische strijd een financiële bijdrage moesten vragen aan mensen die het al niet breed hebben. 50% van de mensen uit de migratie leeft onder de armoedegrens. Onlangs kregen we ons eerste echte sprankeltje hoop dankzij het **advies** van de auditeur van de Raad van State dat oordeelt dat het hoofddoekenverbod op scholen juridisch niet houdbaar is.”

Azabar is gedegouteerd door de reactie van Karin Heremans – openVLD-politica en directrice van het Koninklijk Atheneum in Antwerpen - op het arrest. Heremans verklaarde immers dat ze doorgaat met het hoofddoekenverbod op haar school.

“Ze legt het advies van de auditeur zomaar naast zich neer. Dat ze zich zoiets kan veroorloven, vind ik heel beangstigend. Ze wordt totaal niet kritisch bevraagd. Ze beweert zomaar even dat ze dankzij het verbod meer Joden op haar school mocht verwelkomen en dat blanke leerlingen meer contact hebben met moslims. Kom op zeg, nog even en ze vertelt doodleuk dat het hoofddoekenverbod oorlogen kan oplossen. Ze is een liberale politica, maar niet als het gaat over de Islam of over minderheden.”

Samira is teleurgesteld dat het BOEH!-verhaal zo'n eenzame strijd is gebleven. “Niemand verheft zijn of haar stem binnen de bredere samenleving. Je hoort de kinderrechtenorganisatie nooit, idem dito voor de liga van de mensenrechten. Ons standpunt lijkt niet breder gedragen. Blijkbaar is de antiracisembeweging lamgeslagen.”

Wat haar overeind houdt en energie geeft, is het feit dat het zowel binnen BOEH! als bij **Motief vzw** lukt om met een superdivers team samen te werken. “Bij Motief werken vrouwen met uiteenlopende

achtergronden en overtuigingen en het actief pluralisme wordt bij ons echt omarmd. Idem dito voor BOEH!: onze groep telt jongere en oudere leden, gelovigen en niet-gelovigen, vrouwen met of zonder hoofddoek. Het gegeven dat wij zo goed samen kunnen werken maakt ons geloof sterker dat dit in de bredere samenleving ook mogelijk is.”

HET RECHT OP DROMEN

Wie denkt dat Azabars strijd louter neerkomt op de eis om vrouwen de vrijheid te geven een hoofddoek te dragen, vergist zich schromelijk. Haar engagement kadert in een bredere maatschappijvisie.

“De kwetsbaarste mensen – of beter de kwetsbaar gemaakte – hebben het hard te verduren in onze samenleving. Het idee heerst dat alles wat je overkomt je eigen verantwoordelijkheid is. Het gevolg is dat men alleen maar extra eisen stelt aan mensen die het sowieso al moeilijk hebben. Een concreet voorbeeld is dat zelfs linkse politici nu vinden dat je leeflonen van anderstaligen mag schorsen als ze niet naar de Nederlandse les komen. Beleidsmakers vinden namelijk dat ze louter hun werk doen door de lessen aan te bieden. Wie er vervolgens niet geraakt doet volgens hen te weinig moeite. Nochtans zijn er factoren genoeg die het lastig kunnen maken om in die lessen te geraken. Denk maar aan alleenstaande ouders die geen opvang vinden.”

“Het erge is dat die groep die het zo moeilijk heeft dat discours internaliseert. Ze hebben niet het gevoel dat het systeem faalt, maar wel dat *zij* falen. Je hoort mensen die het niet breed hebben ook daadwerkelijk verzuchten dat ze beter hun best hadden moeten doen of dat ze hadden moeten studeren. In mijn kringen zie ik dat heel vaak bij de eerste generatie migranten. Ze voelen zich minderwaardig. Nochtans neem ik mijn petje voor hen af. Ik zou het zelf niet kunnen. Ze lieten familie en vrienden achter om te verhuizen naar een land waar ze vaak zwaar werk kwamen doen. Velen onder hen sukkelen met hun gezondheid omdat ze hier in België ongezonde jobs gedaan hebben.”

“Door de overtuiging dat ze hun lot in eigen handen hebben, komen ze niet op voor fundamentele rechten als het recht op werk, het recht op onderwijs of het recht op wonen. Mensen raken letterlijk gedepolitiseerd door het neoliberale gedachtegoed. Het werkt als opium van het volk. Het beperkt hun capaciteit om te dromen. Ze kunnen zich geen andere en betere wereld meer voorstellen.”

Azabar wijst erop dat werklozen vandaag de schuld krijgen van een mismatch tussen vraag en aanbod wat jobs betreft. “Er is helemaal niet genoeg werk om iedereen aan een job te helpen, maar toch heet het dat het je eigen schuld is als je geen werk vindt. De overheid zorgt voor een databank van de VDAB en daar stopt het. Ze sluit bovendien kantoren omdat ze te veel kosten, en dat precies in de armste wijken. Men verwacht vervolgens dat je van thuis uit solliciteert, maar ze vergeten dat niet iedereen een computer heeft of daarmee kan werken. De last die we leggen op de schouders van de meest

kwetsbaren is onverantwoord. En dat gebeurt dan door partijen die zeggen dichtbij de burgers te staan.”

RACISME

Wat racisme betreft kan Samira het ene na het andere treurige voorbeeld opsommen. Dat omstanders op straat niet ingrijpen, vindt ze de hardste noot om te kraken.

“Ik ben geboren in Mechelen en later verhuisd naar Antwerpen, maar mensen vragen me constant waar ik écht vandaan kom. Maar ik ben helemaal niet “naar hier” gekomen! Laatst was er nog een dame die maar bleef vragen waar ik vandaan kwam, totdat ik uiteindelijk zei dat mijn ouders uit Marokko komen. Ze draaide zich om naar haar vriendinnen en zei: ‘t is een Marokkaanse’. Een vrouw die ik ken en die zich tot de Islam bekeerde, krijgt trouwens ook heel vaak die vraag. Moslima’s moeten duidelijk van elders komen.”

“Racisme is een taboe, er wordt heel heftig op dat woord gereageerd. Nochtans is het simpel: racisme is het toewijzen van bepaalde inferieure eigenschappen aan groepen, enkel en alleen omwille van de etnische afkomst van die groepen. En dat gebeurt helaas om de haverklap. Het culturaliserende discours is heel dominant. Er is een grote groep die het zo geïnternaliseerd heeft dat ze het zelf niet eens meer merken. Ze herkennen het niet als racisme en beseffen niet wat ze ermee aanrichten.”

“Onlangs modereerde ik een debat in Mechelen. In de zaal zat een dame die vertelde dat haar man lesgeeft aan de universiteit. Zij begreep niet waarom er zo weinig Marokkaanse jongeren in zijn les zitten. Ze vroeg zich af of zijn vak te moeilijk is voor hen. Toen we antwoordden dat er sprake is van institutioneel racisme in het onderwijs en wezen op de kloof tussen socio-economisch sterke en zwakke leerlingen, begon ze heftig met haar hoofd te schudden. Geen enkel antwoord volstond.”

“En dan is er nog die obsessie met taal. Het Nederlands is geen middel meer, het is een doel op zich geworden. Toen mijn zoontje drie maanden oud was, vroegen ze bij Kind & Gezin of ik wel Nederlands met hem sprak. Dat was goed bedoeld hoor, maar onderzoek toont net aan dat het gunstig kan zijn om je moedertaal te spreken met je kind. Dat soort onderzoek wordt genegeerd omdat het niet past binnen het dominante discours.”

ONDERWIJS

“Je ziet hetzelfde gebeuren in de discussie rond onderwijs. Er is voldoende onderzoek dat aantoonde dat ons onderwijs de sterksten bevordert en in het nadeel werkt van leerlingen die socio-economisch zwakker staan. Daarin moet dringend geïnvesteerd worden, maar men wil daar niet van horen. Het beleid neemt dus mee wie het wil meenemen.”

“Als je mijn etnisch-culturele achtergrond hebt, dan gelooft men in het onderwijs vaak bij voorbaat niet dat je ver zal raken op school. Om je een voorbeeld te geven: als je als blank kind aarzelt om voor de klas te gaan staan voor een spreekbeurt, heet het dat je verlegen bent. Bij kinderen uit de migratie wordt dat direct geïnterpreteerd als een gevolg van hun etnische afkomst.”

In het zesde leerjaar oriënteerde de test van het PMS Samira richting ASO. Haar leerkrachten dachten eerder aan snit en naad. “Nochtans heb ik nooit problemen gehad op school. Hun advies was louter gebaseerd op mijn etnisch-culturele achtergrond. Mijn ouders zijn migranten van de eerste generatie en wisten niet wat ze met die adviezen moesten doen. Gelukkig ben ik naar het ASO gegaan en heb ik verder kunnen studeren.”

“Eigenlijk ben ik geraakt waar ik nu sta ondanks in plaats van dankzij het systeem. Ik ben door allerlei toevalsfactoren door de mazen van het net geglipt.”

“Ik wilde dolgraag studeren, ik was ook al activiste voor ik naar de universiteit ging. En ik kon natuurlijk niet veel doen met mijn diploma Latijn. Studeren was ook belangrijk voor mij om religieuze redenen. Onderwijs is belangrijk in de Islam. Ik heb veel morele steun gekregen van mijn ouders. Ze konden mijn papers niet nalezen, maar ik herinner me nog goed hoe ze me altijd koffie brachten in de blokperiode.”

MEDIA

Omgaan met de media is voor de leden van BOEH! een heel leerproces geweest. Ze weten nu dat ze interviews best nalezen voor publicatie en willen ook duidelijke afspraken rond de aanpak en framing van hun mediaoptredens. Maar dat is ooit anders geweest.

“Aanvankelijk waren we blij dat we een platform aangeboden kregen. We wisten wel dat het dominante discours over de Islam door de media versterkt wordt, maar we hoopten toch dat we ons zegje zouden kunnen doen en dat we goede vragen zouden krijgen.”

“Ik moet zeggen dat dat nogal tegenviel,” zegt ze droog. Azabar heeft als sociologe en feministe vanalles te vertellen over pakweg de loonkloof, het glazen plafond, de pornificatie van de samenleving of de vrouw die een soort van supervrouw moet zijn. Maar telkens is er die focus op de Islam en de koran. “We krijgen enkel cliché vragen en moeten ons voortdurend distantiëren van extremisten.”

“Zo was er een uitzending op VTM met Filip Dewinter. De gemaakte afspraken zijn toen totaal niet nagekomen. We werden enkel afgeschilderd als moslima’s, onze meningen kwamen nauwelijks aan bod en er werd zelfs een muziekje van Tarkan onder gemonteerd. De tussenkomsten van andere vrouwen die geen moslim waren, werden geknipt. Zo kwam BOEH! onterecht over als een collectief van enkel moslima’s. We hebben daar achteraf enorm veel spijt van gehad.”

“De opmerkingen die we krijgen gaan soms heel ver. Journalisten vragen ons bijvoorbeeld om onze zinnen anders te formuleren omdat het publiek anders teveel zal schrikken. Ze vinden het al baanbrekend dat we als gesluierde vrouwen Nederlands spreken. We passen niet in het beeld dat het brede publiek heeft van moslima’s en dus moeten *wij* ons aanpassen. Dat is er voor ons echt te veel aan.”

Voor Samira is het duidelijk: de media zijn er niet voor minderheden. “Nochtans werkt de VRT ook met mijn belastingsgeld.” Haar geloof in de zender is gekraakt toen ze uitgenodigd werd om met Etienne Vermeersch in debat te gaan over Sharia4Belgium.

“Allereerst bleef Vermeersch me maar als fundamentalist bestempelen louter en alleen omdat ik een hoofddoek draag. De moderator liet dat gewoon gebeuren. Ik moest mezelf voortdurend verdedigen.”

“Je moet weten dat ikzelf wél werd teruggefloten toen ik Vermeersch enkele weken later als extremist bestempelde omwille van zijn extreme standpunten en Islambashing. Toen vond men dat dat toch wel harde woorden waren.”

“Maar goed, na die uitzending rond Sharia4Belgium werd ik in de foyer aangepakt door Martine Tanghe en Tim Pauwels. Mijn punt in het debat met Vermeersch was dat als je vrijheid van mening toestaat aan een racistische partij als het Vlaams Belang, dat je dan ook moet verdragen dat Sharia4Belgium zegt dat ongelovigen gestraft zullen worden. Als dat recht zo absoluut is, moeten andere groepen zich er ook op kunnen beroepen.”

“Maar dat was dus niet wat ze wilden horen. ‘Nu geven we je eindelijk een kans om je te distantiëren en je imago op te krikken, en dan grijp je ze niet,’ riep Tanghe uit. Maar ik ben helemaal geen vertegenwoordiger van ‘de moslimgemeenschap’ en bovendien is die gemeenschap bijlange geen monolithisch blok. Ik antwoordde dus dat ik haar ook nooit had horen zeggen dat ze niet homofoob is en tegen polygamie is. ‘Maar jij bent een moslima’, was haar repliek.”

Samira zucht. “Ik werd ingeschakeld om de samenleving gerust te stellen. Ze wilden me niet als burger, activiste of sociologe. Ik moest vertellen wat zij wilden horen. Ik heb daarvoor excuses gevraagd aan de VRT, maar heb die nooit gekregen. Sindsdien weiger ik er te komen.”

“Weet je, ik wil gerust begrip opbrengen voor hun context en ik weet dat ze zich niet per se bewust zijn van de repercussies van hun discours. Maar ik heb het er heel moeilijk mee dat ze zich niet kritisch laten bevragen en daardoor de typische machtsverhoudingen in stand houden. De VRT vindt echt dat ze goed bezig is en dat ze moeite doet om kleur te brengen op het scherm. Nochtans is de samenleving veel diverser dan wat je op het scherm te zien krijgt. En als er dan mensen met een migratie-achtergrond aan bod komen, dan is dat vaak binnen een negatieve context. Denk maar aan de steeds weerkerende

discussies rond het ritueel slachten bij het offerfeest, of de gezondheidseffecten van het vasten tijdens de ramadan.”

Alles over **Verkiezingen 2014**

Ciska Hoet

LEES OOK

[VERKIEZINGSINTERVIEW] “Werkloos zijn is geen keuze: het is frustrerend en vermoeiend”

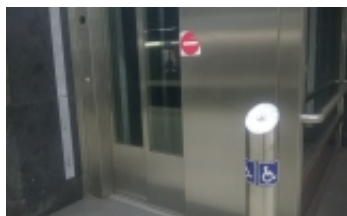
LEES OOK

[VERKIEZINGSINTERVIEW] “Het engagement van een milieu-activiste”

LEES OOK

[VERKIEZINGSINTERVIEW] Minder sociale ongelijkheid in het onderwijs alstublieft

LEES OOK

[VERKIEZINGSINTERVIEW] Staren naar een rolwagen